

Людмила Яскевич

Вивільга – крилатий символ 2007 року

Вивільга – одна з наших найкрасивіших лісових пташок. І співає вона чудово, немов хто на флейті грає. Але побачити цього “музиканта” не так вже й просто. Ця пташка – полохлива й обережна, весь час ховається в кроні дерев. Можливо, тому й прилітає вона з зимівлі у травні, коли дерева вже вкриті листям.

Як забарвлена

Вивільга насамперед знаменита своїм забарвленням. У жодного з наших птахів немає таких яскравих жовтих тонів у забарвленні, як у вивільги. Тому її називають “золотою, як промінь травневого сонця”. І дійсно, коли ясного травневого ранку самець вивільги сидить на верхівці великого дерева, він увесь виблискує, немов золотий, повертаючись до сонця то грудьми, то спиною. Крила й хвіст у нього чорні, інше оперення – яскраво-жовте, але й у крилах і хвості (з боків) також є жовті плями. Від дзьоба до ока йде чорна вуздечка. Дзьоб – червонясто-коричневий, сильний і гострий. Птах трохи більший за шпака (довжина тіла – 25 сантиметрів). У забарвленні самок і

молодих птахів майже немає спільних із самцем ознак. У них зеленуватий верх і білястий, з темними поздовжніми рисками, низ. Молоді птахи ще строкатіші, ніж самки. Таке зеленувато-строкате забарвлення робить їх непомітними в листі дерев.

Де поширена

Вивільги поширені в південній і помірній смугах Європи, в Західному Сибіру, Середній і Центральній Азії, Північно-Західній Африці. Птахи перелітні. Зимують в Екваторіальній і Південній Африці та в Індії. Улюблені місця гніздування – листяні й мішані ліси, парки, сади, заплавні ліси, полезахисні лісосмуги.

Пісня

Вивільга прилітає на місця гніздування пізно, у першій половині травня. Відразу ж після повернення дає про себе знати звучною флейтовою піснею: “фі-тіу-ліу”. Сам птах спритно ховається в молодому листі, але його голосний свист розноситься далеко. Ця пісня дещо відрізняється в окремих особин за висотою тонів, їх кількістю і поєднанням.

Тривожний крик вивільги – повна протилежність її пісні. Саме через нього вивільг іноді називають “лісовими кішками”. Під час тривоги або перегукування з молодими дорослі птахи подають хрипуватий неприємний вигук, дуже схожий на зойк кішки, якій наступили на хвоста.

Гніздування

Вивільга гніздиться не відразу після повернення з зимівлі й один раз за літо. Гніздо можна знайти в кінці травня – на початку червня. Однак це не таке просте завдання, оскільки гніздо завжди розташоване високо, зазвичай на верхівці великого дерева, в 10–20 метрах від землі. Вивільга влаштовує гніздо в розвилці тонких бічних гілок у вигляді висячого округлого кошичка. Основними матеріалами для гнізда слугують: суха трава, жовті стебла злаків

і луб'яні волокна, закручені кінцями навколо підтримуючої їх розвилки. Всі проміжки між ними заповнені щільно переплутаними тоншими стеблами, павутиною, вовною, клоччям, які надають стінкам гнізда щільності й міцності. Зовні гніздо часто буває облицьоване мохами або берестом під колір усього дерева, так що помітити його серед листя складно. Лоток гнізда висланий пір'ям, волоссям та іншими м'якими матеріалами.

Цікава особливість: тільки-но споруджене гніздо трохи нахилене до головного стовбура, внаслідок того, що підтримуючі його бічні гілки злегка піднімаються. Коли виводяться й починають рости пташенята, гніздо поступово обвисає від їх наростаючої ваги, і перед вильотом молодих птахів уже має нахил у протилежний бік. Якби гнізда не були розташовані похило "із запасами", пташенята б вивалювалися з них, ще не вміючи літати. Крім цього пристосування, гніздо вивільги має широкий валик по вільному краю, що перешкоджає випадінню яєць або пташенят у вітряну погоду, коли гніздо гойдається на тонких гілках.

У такій оригінальній споруді вивільга відкладає 4–5 яєць, рожевувато-білих, із темно-коричневими й сірими цятками та крапками (довжина яйця – близько 30 міліметрів). Насиджує головним чином самка. Через 14–15 днів виводяться пташенята – такі ж голі, сліпі й безпомічні, як і у всіх горобиних птахів. Пташенята ще півмісяця сидять у гнізді, і їх вигодо-

вують батьки. Про виліт пташенят легко довідатися за їх голосним, звучним лементом, таке собі "клі-клі-клі". Із цим лементом підлітки перелітають у вершинах дерев, але дуже мало помітні в листі внаслідок зеленувато-строкатого оперення.

Вивільги – не суспільні птахи. Навіть наприкінці літа, перед відльотом на зимівлю, вам не трапиться велика зграя вивільг; у пору ж гніздування самці дуже забіякуваті й незлагідні. Тому пара від пари гніздиться досить далеко й має свої власні "володіння", куди не допускає сусідів.

Їжа

Окрім уроджених особливостей птахів, ця незлагідність зумовлена також їх ненажерливістю, особливо коли вони бувають із пташенятами.

Їжа вивільги дуже різноманітна: і рослинна (ягоди), і тваринна (комахи), але навесні й улітку переважають комахи – великі жуки (травневі хрущі, жужелиці, жуки-гноювики) та гусениці (навіть волохаті). У другій половині літа, коли з'являються різні ягоди, вони посідають значне місце у живленні вивільги. Птахи охоче їдять суницю, ожину, малину, вишню, бузину й деякі інші ягоди.

Вигляд

На зимівлю вивільги відлітають рано, у кінці серпня – на початку вересня. До самого відльоту вони тримаються поодиночі, парами або окремими виводками. У цей час голосна флейта дорослих самців лунає лише зрідка, але іноді, у ясний тихий день можна почути іншу пісню вивільги. Сяде жовтий самець на верхівку великої, розташованої на видноті ялини або на вершині сухої берези (неодмінно на очах) і почне тихенько, напівголосно воркотіти й щебетати. У цьому тихому неквапливому наспіві – величезна розмаїтість звуків: і чисті посвисти начебто основної пісні, і дзвенячі, і скрипучі; є й дещо, перейняте в інших птахів. Цю пісню можна почути лише поблизу, вона надзвичайно приємна. А сам співак так і золотиться на тлі глибокого синього піднебесся.

Проходить ще небагато днів, і вивільги непомітно зникають до наступної весни.

